

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

2.

Fylke:

Østfold

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Rakkestad.

Emne:

Transport av høy.

Bygdelag:

Oppskr. av:

Olser-Smedal

Gard:

(adresse):

Rakkestad

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

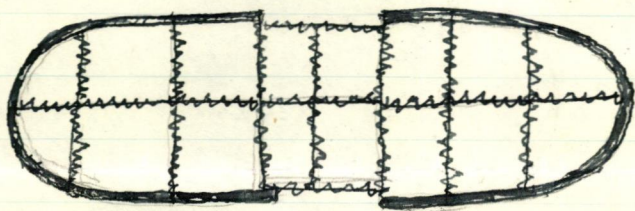
SVAR

Denne skildringen gjelder forholdene som de var for ca. 100 år siden, delvis til slutten av forrige århundre. Nå for tiden foregår høytransporten om trent over over hele Østlandet, både på de større og de mindre bruk. Ivis bruket ikke har best, så leies den

1. På husmannsplassene og de mindre bruk ble høyet ofte båret inn. Det var almindelig å stå i skogsmyrene. Det gjaldt da først og fremst de bruk som lå tett opp til skogen. Utmarksstøtten holdt seg lengre på de små brukene enn på de større. På de små bruk holdt den seg til slutten av forrige århundre, mens den på de større gårder gikk av bruk om trent midt i århundret, da det ble almindelig med kverberq.

2. På utslått ble graset først rakt sammen og tørket på

et høvelig sted. Støjer har ikke
vært brugt her i eldre tider. Det
er først i de sidste årene de er kommet
i brug. Når høyet var færdigt, ble
det satt i stakk eller båret inn i
estlæ. Det almindelige transport-
middel i estmarken og på de mind-
re bruk også i hjemmemarkene var
bervna. Denne var laget av et reigt
brestlag, gjerne erer eller unge gran-
trær, og formet som to klaver og
bundet sammen med flettede vidje-
band, som tegningen viser.

3. Støyet fra hjemmemarkene ble
kjørt eller båret inn så snart det
var færdigt. Støyet fra estmarkene ble
kjørt eller brukt til hjem på
hjelke eller som det var behov
for det.

4. Hjøredoninger i høytene
var i eldre tider sleder (brestonin-
ger) med brem og med grunder på.
Den kunne være ca. 2 m lang og ca.
0.80 m bred. I de sidste to hundre
årene har firehjelsvogner vært al-
mindelig, men den kalles fremdeles
høysla. Den gamle høyslede hadde
stjeker, mens høysvogner har drag.

Sommerledere hadde bare brenneier,
 mens vinterleders meier ofte var
 forsynet med jernskoring. Så vidt
 jeg vet har det her i bygda ikke
 vært brukt meier foran og hjul
 bak på høyvogna. Som regel for
 hvor en fikk tjøre med meier eller
 med hjul, kjenner jeg ikke til. Rege-
 len var vel den at en måtte være
 forsiktig når en kjørte over jordene.
 Til høy- og kornkjøring bruktes en
 særskilt slede eller vogn med grin-
 der foran, bak og på sidene. På høy-
 vogna var grindene ombrent som
 nå; med fast forgrind og de øv-
 rige til å hekke av. På den egent-
 lige høyslede hadde den forreste
 og den bakerste gjerne forme som
 et liggende kors (*). Grindene
 var feste til sleden med vidje-
 band. Støyet ble holdt på plass
 ved hjelp av en langsgående stang,
 brennestang, som nå. Foran ble
 stanga stekket inn i en vidje-
 herpe, en jernring eller under det
 øverste sprede i grinda. Bakbil var
 stanga forsynet med et vidje- eller
 jernband med tre- eller jernkrok
 til å feste i bakgrinda. På kjel-
 ken ble ikke alltid brukt grinda,
 men larset ble surret fast med vidje-
 bau. Et slikt bau hadde i den ene
 enden en løkke, hurde, av tre (2) til

å bre den andre enden gjennenn.
 Det siste lasset skulle helst være
 litt mindre enn de øvrige, og
 litt høy skulle ligge igjen. At
 skrape alt med seg var tegn på
 griskhet. I låa eller høystakke-
 bomba måtte det helst ligge litt
 igjen til neste års høst. Det ble
 bare brukt inntil høst foran høstledere
 og høgvogna om sommeren. Så
 brukes ofte to, men det var ikke
 slik i eldre tider.

At feste lasset med bauer
 ble kalt å jute lasset. Futing-
 bauer var i eldre tider vidjeband,
 som nevnt ovenfor.

5. Fellesstakke har vært lite
 brukt her i bygda. Det kan vel
 ha forekommet på skogsmyrene,
 men uten noen større betyd-
 ning.